

Kremenjak

|| Glasnik hrvatske pučke napredne stranke za krajinu šibensku. ||

„Kremenjak“ izlazi svaki četvrtak. Pretplatna cijena na godinu 3 Kr. Na po godinu Kruna 1.50 para. Pretplate i pisma šalju se uredništvu. Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju. **Pojedini broj 4 p (2 novč.)**

Pitanje talijanskog sveučilišta.

U jednom grčkom amfiteatru bila je velika narodna zabava. Amfiteatar bijaše već davno krcat svijet, a malo prije neg je počela zabava udje unutra jedan starac poodmaklih godina i sijede brade.

Časni starac prodje ulazom, okrene se na jednu pa na drugu stranu, nebi li gdje našao mjesta da sjedne. Al sve bijše puno, krcato. Baš kad je mislio, da mjesta neće naći, skoči sa svojih sjedala nekoliko mladih Špartanaca i časnom starcu ponudiše svikolici svoja mjesta, želeći svaki od njih da njega zapane ta sreća i čast, da starcu i starosti iskaže poštovanje ponudjenim sjedalom. Kada mladi Atenjani, koji su sjedili s druge strane, opaziše ovaj lijepi čin Špartanaca, udariše u pljesak odobravajući mladim Špartancima. Špartanci, zahvalivši se na odobravanju, doviknuše Atenjanima: *Atenjanani znadu odobravati što je lijepo i dobro, al Špartanci to znadu vršiti!*

Ova stvar iz života starih Grka pada nam na pamet baš ovih dana, kad su neke talijanske novine prenijele sa odobravanjem članak iz našeg lista, kojim smo mi bez obzira ni na koga, već samo prema svom uvjerenju, označili svoje stanovište u pitanju zahtjeva jednog talijanskog sveučilišta sa strane austrijskih Talijana.

Mi u svim pitanjima kulturnim, bilo da su oni čisto politički, socijalni il nacionalni, imamo svoje gotove principe i njih se držmo bez obzira na ikoga, nit ikome za volju, već za volju našeg dobrog uvjerenja. Ovo naše uvjerenje u tom pogledu nepodlijega ni niskom inadu, ni zagrižljivosti, ni drviškom zanosu: nemogu ga skrilibrovati momentana narodna trvenja, ni zadjevice, a imperativno mu diktuje pravce, korake i djela jedino čisti moral i želja napredovanja čovječanstva. U tom pogledu spravni smo svelj, odstraniti rukom i nogom svaki glas, pa otkud dolazio, koji bi imao utjecati kao kakva stonatura u harmoniju našeg dobrog uvjerenja.

Kao što malo marimo i guramo nogom od sebe derljive glasove neke naše energumenske štampe, toliko nam je drago — priznajemo otvoreno — i srcu nam godi, što talijanska štampa odobrava naše stanovište u pitanju talij. sveučilišta; godi nam srcu za to, što time imamo dokaz, da i talijanska štampa zna što je dobro i lijepo i da odobrava to dobro i lijepo. To radi njih. Radi nas pak drago nam je, što time Talijanci imaju dokaz da dobar i baš bolji dio hrvatske štampe stoji na onom *jedino ispravnom i dobrom* stanovištu, na kojem u kulturnim poslima može i smije stati ljudsko društvo, željno pravog napretka i prave civilizacije i zauzeto da na toj svijetloj bazi podigne i izmire narode.

Mi u našem članku nekidan označismo iskreno

naše stanovište, netražeći popularnosti ni odobravanja. Kao ljudi napretka i zdrave demokracije nemogismo zanijekati drugima ono, što i mi za sebe tražimo, a što neodvisi inače ni o volji našoj, ni tog drugoga. Kao što za sebe, za svoj hrvatski narod tražimo pravo odlučivanja, tako morasmo to isto pravo prepustiti i drugima, pa bili oni Talijanci il komudrago, da oni odlučuju o svojim tražbinama i da ih smještaju gdje ih volja.

Oni izabraše Trst, mi se tome neoprijesmo, a oni naš glas zadovoljstvom i odobravanjem zabilježiše; osobito tršćanske talijanske novine. I nije nam žao. Jedino im dovikujemo što i Špartanci Atenjanima, te da i oni tamo u Trstu i po Istri vrše i sami ono *dobro i lijepo*, koje aplauzom odobravaju. *I baš u pogledu škola*. Jer neke talijanske novine u Trstu baš na školskom polju ponašaju se prema nama t. j. Slovincima i Hrvatima na takav način, koji Špartanci nebi mogli vršiti, ni Atenjani odobriti; — a nemožemo odobriti ni mi.

Po odobravanju talijanske štampe, mi vidimo, da Talijanci znadu što je *dobro i ispravno*, pa neka ga dakle i vrše. Oni su na položaju, pa mogu time uprav obvezati na protuusluge i najgore svoje protivnike.

To bi bilo ne samo lijepo i dobro, nego po nje (a i po nas) korisno sa svih onih razloga, koji su nedavno bili ponukali Luciana Magrini da svojim sunarodnjacima napiše lijepu knjigu „*Il Pericolo Tedesco*“.

Rado bismo se ovdje osvrnuli i na našu stranu t. j. na javnost hrvatsku i slovenačku i o njenim raznim stanovištima u tom poslu; al nam prostor lista sad nedopušta. Lako da to učinimo drugi put. Medjutim upozorujemo njih samo na to, da dobro razmišljaju, bi li bilo za nas korisnije il ne, da se podigne un'versa talijanska i hrvatska (slovenska) baš u Trstu, gdje se unakrštava elemenat talijanski i slavenski? da razmišljaju, je li važnija Slovincima Ljubljana ili Trst?

Uz to nek ne zaborave, da uprav mali narodi moraju voditi politiku čistog morala i pravice, zadójenu vedrim principima humanosti, a nikako i nikada politiku sile i nasilja il inada, jer šireći politiku sile, biće pobijedjeni od jačih, a šireći onu morala i pravice, zadójenu humanitnim principima, pobjedjivaće, i to baš time, što će pomagati da bude svladan i pokopan barbarski princip sile i jačega.

Ovu preporuku upućujemo našoj štampi, preporuke dostojnoj, dočim za drugu nemarimo „*proicere margeritas*...“, jer: vuka krsti, vuk u goru. Nije vuk krstu pristupačan.

A Talijancima i talij. štampi još jednom na koncu preporučamo, da nebudu samo Atenjanima, već da budu i Špartancima.

RAZNE VIJESTI

Sretan Božić! Našim prijateljima i pristašama želimo sretan Božić. Sretan Božić i našim načelnim protivnicima, pa i neprijateljima, tako i onima, koji nas do danas vrijeđahu bez razloga ili od straha, da puku neotvorimo oči i da im nesudi strogo ali pravedno. Sretan Božić i onima, koji neuke nagovarahu, da nas napastuju, da nas izazivaju, da nas tuku, da nas tuže, da naše ljude progone, a napokon i onima, koji ih nagovarahu, da se krivo kunu i lažno svjedoče. Ako je njihovu srcu godila i slatka bila kriva kletva i lažno svjedočanstvo onog neukog nagovorenika, nek im sladji i ugodniji bude kruh i kolači božićni ovih dana, kad se slavi porodjenje onoga, koji je ljubio i praštao, koji je izjednačio velike i male, bogate i siromašne, kralje i care i sužnje i robove, koji je govorio pravu radi pravice, govorio istinu radi istine i trpio radi onoga u što je vjerovao i što je bez straha naučao.

Od dana Njegova porodjenja padaju redom stolice silnika i tirana, pada sila pučkih tlačitelja i gulitelja a dižu se potlačeni puci i narodi na sve četiri strane svijeta i kao iza duga sna pitaju i u njegovo Veliko Ime traže za sebe — pravicu, slobodu i mir.

I gdje god ima puka i naroda — hvaljeno budi Veliko Ime Njegovo!

U ime Njegove svijetle nauke ljubavi, bratstva i slobode, braćo, sretan vam Božić! Praštajte, praštamo!

Zabava u „Kolu“ prošle nedjelje ispala je lijepo kao rijetko kada. Već od nekoliko dana bilo je opće zanimanje za tu zabavu poradi toga, što su svu zabavu te večeri imala izdržati djeca, mladji naraštaj našeg „Kola“. I izdržaše ju sjajno, nad svačije očekivanje.

Zao nam je da nemamo prostora, da potanje istaknemo igranje mladjeg kolovog naraštaja, koji je pružio puni užitek i izazvao obilno smijeha, kakova dvorana „Kola“ rijetko da je doživjela. Panta seljak pružio je momenata za divljenje, bio je svugdje, zgodan, a neka je mjesta kretnjana pravo tumačio. Evala Panti, evala Stanku i Ani i Saveci i knezu i pjesnicim i angelim i djavolim, jer su sva ta naša djeca bila djavolski zgodna i draga.

A što se ti naši mali djavolići pokazali takovima i opoštenuše, zasluga ide u glavnom našu vrijednu gicu Slavu. Hvala svima, a hvala i našem g. učitelju, koji je onako vješto izvještio zborove.

Čujemo, da se te večeri utjeralo za diletantsku blagajnu 50. kruna čistih. Baš lijepo.

Monte Carlo. „Narodni List“ donosi ovu vijest iz Šibenika, koju donosimo doslovce: „Ima već zemana, da po Šibeniku kola glas, kako je ove ili one noći, X ili Y dobio na igri karata 5, 6, 10, 15 hijada kruna, koje je opet netko drugi izgubio. Ove vijesti, ma koliko mogu biti pretjerane, ipak u sebi imaju stalna to, da su neki otc i obitelji izgubili cijelo stanje i svoju djecu nagnali na prosjački stap. Vrh ljudi ovakove vrsti sud je već imao po-taviti nadzor starateljnog suda, jer oni su gospodari sebe, a ne djece, koju su na svijet dali, a kojoj hoće da radi svojih hira zatvore vrata budućnosti i pošalju ih prosit od vrata do vrata. Čudnovato je, da ovo svak zna, a da ne zna ona vlast, koja je pozvana, da štiti porod i imanje onih si-ota, kojih otc nisu kadri da s njima vladaju ni upravljaju, već ga na bubanj u jednoj noći daju.“

I ovo je živa istina, premda još te istine ima.

Mi se nijesmo htjeli pačati u ovaj odurni način

igre, koja je od neko doba zarazila naš grad i okolicu. Obzirom na naše stanje, ovo je gore neg Monte Carlo, a ako neprogovorismo o ovoj sramoti, bilo je samo za to, da nam se nereče, da i to činimo jedino iz stranačke pizme i da hoćemo da objedimo s takovog neljudskog čina ljude, koji pripadaju protivnoj stranci.

Kad baš njihov organ to sad nosi prvi, i mi evo kao građani ustajemo proti toj sramoti i pozivljemo vlasti, da tome napokon učine kraj. Tražimo u ime porodica, koje stoje na rubu propasti bez svoje krivnje, da se iz nekih skrovitih zakutaka izagnu hazardne igre. Toga u Šibeniku dugo nije bilo, a ovo je nekoliko godina, da je ta igra zarazila naš grad. Mi bismo mogli upačiti prstom, ko je u naš grad uveo tu nečovječnu igru, al nećemo, već ćemo samo reći, da je sramotno, što ljudi tobože više naobrazbe nemogu da sustegnu onih neljepih pohota, koje od čovjeka čine živinu, a svlače s njega svaku plemenitu odliku. To nije pošten put, da neko dodje do novaca.

Rekao nam ko što hoće, mi javno velimo D.ru Krstelju, da njegovi koraci kao načelnika grada imali bi udariti protivnim pravcem.

Upozorujemo svijju. Ovo sada; a pošto smo jednom o tome progovorili, neustavi li se stvar, dovešćemo ju do skrajnih granica bez obzira.

Tad nek se niko netuži. Na srcu nam je mladost naša. —

Poraz šibenskih pravaša? Uprava str. prava imala je dne 11. ov. mj. u Splitu sjednicu. Bilo je, kako čujemo, prepiranja. Dubrovački gjeneralaši istupiše, a na sjednici zaključeno stati neutralno prema pravaškim strankama u Hrvatskoj — dakle i prema Franku. Tim zaključkom je osudjena politika šibenskih pravaša, u svom su protufrankovskom nastojanju poraženi tako, da su morali u sjednici pristati na rečeni zaključak o neutralnosti i njega će se morati držati, a u Franka stati s mirom.

Mi čekamo, hoće li se tome pokoriti D.r Drinković, hoće li se zaustaviti na putu, po kom se je moglo suditi i očekivati razvitak na dobro. To je puno zanimivo vidjeti, može li jedno uvjerenje, otvoreno glasano i temeljit dokazivano, biti nadjačano kakvim sporednim interesima?!

Premda, radi šale, done-osmo razgovor kuma Duje i Marina, ipak mi nevjerujemo, da ni kum Duje, ni kum Marin nepogadjaju. Živi bili, pa vidili!

O g l a s d r a ž b e

Na 28 tekućeg mjeseca i susljednih dana obdržaće se u dućanu D. Skubonje u Šibeniku prodaja na dražbi nanufakturne robe koja se nalazi u istom dućanu D. Skubonje koji je pao pod stječaj.

Dućan Skubonja otvoren je tek otrag dvije i po godine, i za to u njemu nema robe ni stare ni izašle iz mo-le, a snabdjeven je najboljim vrstama fine manufakture. —

Sva je roba procijenjena 37.000 kruna a nju se može pregledati kroz dva dana pred prodajom na dražbi dakle na 26 i 27 dekembra 1908, ili na sami dan dražbe. —

Najmanja ponuda iznaša jedan treći dio procjene pojedinih predmeta.

Š i b e n i k, 20 dekembra 1908.

D.r Lujo Bakotić

upravitelj stječajne mase D. Skubonja